

Sindrom sagorevanja kod studenata – istorijska perspektiva

Simona Bekić¹

Odsek za pedagogiju, Filozofski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija

APSTRAKT

Teme profesionalnog i akademskog sagorevanja široko su rasprostranjene u savremenim naučnim krugovima. Hiljade knjiga, disertacija i članaka svedoče o važnosti ove teme kako na domaćem, tako i na stranom govornom području. Konceptualizacija sindroma sagorevanja uveliko se promenila od pre 50 godina kada je prvi put skovan termin *burnout*. Danas on obuhvata čitav spektar društvenih grupa i odnosa van konteksta pomagačkih profesija – sagoreti mogu sportisti, aktivisti, supružnici i studenti. Usled manjka literature koja sumira znanja iz ove oblasti, cilj ovog rada je da pregledno predstavi istorijski kontekst razvoja sindroma sagorevanja kod studenata. Zarad dostizanja ovog cilja, definisani su pojmovi sindroma sagorevanja i akademskog sagorevanja. Takođe je prikazan istorijski razvoj istraživanja ova dva konstrukta, kao i skale korišćene tokom godina za merenje akademskog sagorevanja. Na kraju rada ukazuje se na pravac istraživačkog delovanja kojim treba ići ne bi li se unapredilo kako teorijsko, tako i praktično delovanje kada je u pitanju sindrom sagorevanja kod studenata.

Ključne reči: akademsko sagorevanje, studenti, sindrom sagorevanja, visoko obrazovanje

Uvod

Istraživanja nalažu da je akademsko sagorevanje uobičajen oblik stresa koji pogađa 50% studenata (Dyrbye et al., 2009). Ovo znači da čak pola studentske populacije u toku studija doživi emotivnu i fizičku iscrpljenost, osećaj cinizma prema studijama i utisak neefikasnog ispunjavanja studentskih obaveza. Akademsko sagorevanje je početkom 2000-ih godina zadobilo veliku pažnju u naučnoistraživačkoj zajednici (Schaufeli et al., 2009) i do

---

¹ E-mail: simona.bekic@ff.uns.ac.rs

danas proizvelo preko 848,000 rezultata na Gugl akademiku (Google Scholar, 2024). Kušman i Vest (Cushman & West, 2006) navode da istraživanja akademskog sagorevanja mogu biti korisna iz nekoliko razloga. Prvo, sindrom sagorevanja kod studenata može biti ključ za razumevanje brojnih ponašanja studenata, poput odustajanja od studija, izbora predmeta, akademskog uspeha (Cushman & West, 2006). Zatim, akademsko sagorevanje takođe može uticati na njihov odnos prema fakultetu, tj. na njihovu predanost fakultetu i potencijalni doprinos nakon završetka studija. Treće, sindrom sagorevanja kod studenata može uticati na privlačnost fakulteta za nove studente, te potencijalno na broj budućih upisa (Cushman & West, 2006).

U ovom radu sagledaćemo istorijski razvoj konstrukta sindroma sagorevanja kod studenata. Na osnovu činjenica, prisutnih kako u domaćoj tako i u stranoj literaturi, u ovom radu analiziraćemo sam pojam akademskog sagorevanja uz predstavljanje opšteg sindroma sagorevanja zarad kontekstualizacije. Zatim, sistematski ćemo predstaviti istorijski tok istraživanja ovog konstrukta, kao i skale korišćene za njegovo merenje. Problem istraživanja može se definisati sledećim pitanjima: Šta je (akademski) sindrom sagorevanja? Koje su bile faze u istraživanju (akademskog) sindroma sagorevanja? Koga smatramo naučnim pionirima u ovoj oblasti? Koji instrumenti su korišćeni za njegovo istraživanje? Cilj ovog istraživanja je da sažme savremena dostignuća u istraživanju sindroma sagorevanja kod studenata. Zarad postizanja datog cilja, biće korišćen kvalitativni pristup istraživanju i istorijski metod. Dakle, analiziraćemo stručno-naučnu literaturu, zvanične dokumente, izveštaje, kao i statističke podatke.

Sindrom akademskog sagorevanja

U literaturi sa našeg podneblja termin *burnout* pronalazimo u nekoliko varijanti: sindrom sagorevanja (Bekić & Malčić, 2022; Ilijaš Herceg, 2023; Vrcelj et al., 2017), sindrom profesionalnog sagorevanja (Maćešić Petrović i sar., 2011), sindrom sagorevanja na radu (Mudronja, 2019), sindrom izgaranja (Jovanović et al., 2019), sindrom izgaranja na radu/poslu (Čabarkapa, 2009), izgaranje (Popov et al., 2013), kao i u svom originalnom obliku – burnout (Maćešić Petrović i sar., 2011). U ovom radu koristićemo termin *sindrom sagorevanja* s obzirom na njegovu najveću učestalost u dostupnoj literaturi. Pored toga biće korišćeni i termini *sindrom sagorevanja kod studenata* i *akademsko sagorevanje* kao pandan istom fenomenu kod studentske populacije.

U početku njegovog istraživanja, sindrom sagorevanja se definisao prostim nabrojanjem različitih simptoma koje su istraživači uviđali (Schaufeli & Buunk, 2003). Takav pristup napušten je usled svoje problematične selektivnosti, te se danas ističu različiti tipovi definicija sindroma sagorevanja: a) kao stanja, b) kao procesa i na kraju c) kao kombinacije

stanja i procesa (Schaufeli & Buunk, 2003). Kada su u pitanju definicije stanja, autori njima ističu osnovne i najkarakterističnije simptome sindroma sagorevanja. Maslač i Džekson (Maslach & Jackson, 1986, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003, p. 386) objašnjavaju da je to „sindrom koji obuhvata emocionalnu iscrpljenost, deperesonalizaciju i smanjen osećaj ličnog postignuća“.

Emocionalna iscrpljenost opisuje se kao posledica prekomernih emotivnih i psiholoških zahteva koji se postavljaju već energetske istrošenim radnicima. Zatim, depersonalizacija odnosi se na tendenciju da sagoreli profesionalci tretiraju druge kao objekte, dakle pokazuju ravnodušnost i emocionalnu hladnoću prema klijentima ili kolegama. Treća karakteristika sindroma sagorevanja jeste smanjen osećaj ličnog postignuća, koji podrazumeva negativno ocenjivanje sopstvenog rada, kao i pad osećaja kompetentnosti na poslu (Yang, 2004). Definiciju koju su predložili Maslač i Džekson usvojila je i Svetska zdravstvena organizacija (World Health Organization, 2019). Još jednu definiciju stanja dali su Pajns i Aronson (Pines & Aronson, 1988, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003, p. 386), koji sindrom sagorevanja opisuju kao „stanje dugotrajne emocionalne, mentalne i fizičke iscrpljenosti“. Na posletku, Bril (Brill, 1984, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003, p. 387) ga definiše kao „kompleksno stanje vezano za posao, koje karakteriše disforija i disfunkcionalnost kod pojedinca koji je ranije uspešno obavljao isti posao i neće se oporaviti bez spoljne pomoći ili promena u okruženju“.

S druge strane, procesne definicije fokusiraju se na opis mehanizma dolaska do sindroma sagorevanja. Tako Černis (Cherniss, 1980a, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003) definiše sindrom sagorevanja kao proces u kom se ponašanja i stavovi zaposlenih negativno menjaju kao odgovor na stres na poslu. Autorka Ecion (Etzion, 1987, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003) smatra sindrom sagorevanja procesom koji se polako razvija i počinje bez upozorenja evoluirajući gotovo neprimetno do određene tačke. Osoba naglo počinje da se oseća iscrpljeno i nije u mogućnosti da poveže ovaj razorni doživljaj ni sa jednim specifičnim stresnim događajem. Još jednu procesnu definiciju nudi teorija Konzervacije resursa (eng. Conservation of resources) Stevana Hobfola (Hobfoll, 1989). Prema toj teoriji, osoba nije pod stresom ukoliko poseduje brojne materijalne, duhovne, interpersonalne, vremenske, energetske resurse (Hobfoll, 2001). Stres se, prema Hobfolu, javlja kada postoji pretnja da osobi neki od navedenih resursa nestane, kada ga zaista izgubi ili ukoliko ne uspe da pridobije željeni resurs. Sindrom sagorevanja se javlja kada neko uđe u negativnu spiralu gubitka resursa (Hobfoll, 2001).

Treću grupu definicija Šofeli i Bunk nazivaju sintetičkim definicijama, a one predstavljaju kombinaciju opisa sindroma sagorevanja kao stanja ali i procesa (Schaufeli & Buunk, 2003). Šofeli i Enzman su formulisali upravo jednu ovakvu definiciju opisujući sindrom sagorevanja kao „dugotrajno negativno stanje uma kod ‘običnih’ ljudi u vezi sa njihovim radom, koje se uglavnom manifestuje kroz iscrpljenost, nervozu, osećaj smanjene produktivnosti, gubitak motivacije i razvoj neproduktivnih stavova i ponašanja na poslu“ (Schaufeli & Enzmann, 1988, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003, p. 388). Ovo psihološko stanje, naime, nastaje kao posledica nesklada između želja i realnosti na radnom mestu.

Nakon nekoliko godina autori su pristupili formulisanju koncepta suprotnom sindromu sagorevanja. U pitanju je konstrukt radne angažovanosti (eng. work engagement), koji prvi put pominje Kan – objašnjavajući da bi angažovanost trebalo da dovede do pozitivnih posledica na individuu, ali i na organizaciju (Kahn, 1990, as cited in Schaufeli, 2012). Nakon njega, Šofeli i saradnici nastavljaju sa istraživanjem ovog pojma kao pozitivne antiteze sindromu sagorevanja. Za razliku od sagorelih individua, oni koji su radno angažovani osećaju se energično i povezano sa sopstvenim poslom. Tri dimenzije radne angažovanosti su:

- Pokretačka snaga (eng. vigor) koju karakteriše spremnost da se uloži visok nivo energije i truda u toku rada, te otpornost i upornost prilikom suočavanja sa preprekama na poslu;
- Posvećenost (eng. dedication) koja se odnosi na osećanja entuzijazma, ponosa i predanosti radu usled velike inspirisanosti njime;
- Apsorpcija (eng. absorption) podrazumeva zaokupljenost zadacima na poslu, potpunu koncentraciju i teškoću da se zaposleni odvoji od posla (Schaufeli, 2012).

Analogno navedenim opštim definicijama sindroma sagorevanja postoje i brojna objašnjenja akademskog sagorevanja, tj. sindroma sagorevanja kod studenata. S obzirom na najrasprostranjeniju definiciju koju su predložili Maslač i Džekson (Maslach & Jackson, 1986, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003), akademsko sagorevanje ćemo u ovom radu opisati kao kombinaciju fizičke i emotivne iscrpljenosti, ravnodušnosti prema izvršenju akademskih zadataka, te nizak kvalitet angažmana na studijama (Čarapina & Ševo, 2017). Neki od simptoma koji se navode u literaturi su: nedostatak motivacije za vršenje fakultetskih zadataka, smanjenje kvaliteta akademskog rada, ravnodušnost i bezosećajnost prema studijama, pad samopouzdanja i entuzijazma (Čarapina i Ševo, 2017). Akademsko sagorevanje vezuje se za konstrukte poput akademske prokrastinacije i niske samoeфикаsnosti (Merhi et al., 2018). Takođe se navode i negativne posledice do kojih usled sindroma sagorevanja može doći, poput delinkvencije, nezadovoljstva studijama i odustajanja od njih, razvoja bolesti zavisnosti (Alarcon et al., 2011; Yang, 2004). Kako navodi Jang (Yang, 2004), studenti se kreću između

srednjih i viših nivoa sindroma sagorevanja kada ih poredimo sa drugim grupama poput medicinskih radnika i nastavnika.

Istorija istraživanja (akademskog) sindroma sagorevanja

Istraživanje sindroma sagorevanja vodi svoje početke od 70-ih godina 20. veka. Jedan od prvih istraživača sindroma sagorevanja bio je Frojdenberger (Freudenberger, 1974, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003). Do „otkrića“ sindroma sagorevanja došlo je tokom Frojdenbergerovog radnog iskustva u besplatnoj klinici za podršku zavisnicima od narkotika u Njujorku. Ovaj posao nije bio plaćen, već su psiho-socijalnu podršku činili pretežno mladi volonteri vođeni idealističkim motivima o pomoći ovim marginalizovanim društvenim grupama. Tokom vremena primetio je da su mnogi volonteri doživeli postepeni pad energije, motivacije i posvećenosti poslu, često praćeni raznim mentalnim i fizičkim nedaćama. Uočio je ponavljajući šablon ovakvih simptoma, koji su se kod volontera manifestovali oko godinu dana nakon službe na njujorškoj klinici. Frojdenberger je skovao termin *burnout* kako bi opisao ovo specifično stanje iscrpljenosti (Schaufeli & Buunk, 2003). Istovremeno, Kristina Maslač i saradnici intervjuisali su kalifornijske radnike zaposlene u pomagačkim profesijama (Bakker et al., 2014). Ispitanici su koristili termin *sagorevanje* kako bi opisali svoje stanje iscrpljenosti, negativan odnos prema klijentima i nedostatak uverenja da mogu da pomognu svojim klijentima (Bakker et al., 2014). Ispostavilo se da je prvobitni Frojdenbergerov termin prikladno obuhvatio fenomen koji je već bio široko poznat radnicima u pomagačkim profesijama.

Početnu fazu istraživanja (sedamdesete godine 20. veka) odlikovala je literatura pretežno deskriptivnog karaktera, kao i nedostatak empirijskih istraživanja o sindromu sagorevanja (Schaufeli & Buunk, 2003). Sindrom sagorevanja se prvi put spominje u stručno-naučnoj literaturi namenjenoj prosvetnim, socijalnim, zdravstvenim radnicima, službenicima za sprovođenje zakona i drugima (Schaufeli & Buunk, 2003). Koncept sindroma sagorevanja ubrzo se pojavio i u medijskom prostoru, što je dovelo do porasta interesovanja javnosti za njega, kao i svojevrzne popularnosti fenomena. U tom periodu istovremeno je došlo do značajnog povećanja broja radionica, obuka i intervencija za sindrom sagorevanja. Ipak, budući da se većina radova iz ovog perioda oslanjala na anegdotalnu deskripciju fenomena ili pojedinačne studije slučaja, postepeno je postajalo nejasno na šta se on tačno odnosi. Manjak empirijskih istraživanja na temu, zajedno uz popularizaciju ovog termina putem mas-medija, diskreditovalo je naučno proučavanje sindroma sagorevanja (Schaufeli & Buunk, 2003). Ovo je dovelo do svrstavanja ovog fenomena u „pop-psihologiju“, što je ujedno bio i jedan od komentara recenzenata na jedan od prvih nacrti Maslačinog inventara sagorevanja (eng. Maslach Burnout Inventory, u daljem tekstu: MBI), današnje pionirke u oblasti istraživanja

sindroma sagorevanja Kristine Maslač (Maslach & Jackson, 1984, as cited in Schaufeli & Buunk, 2003, p. 385). Danas se MBI koristi u preko 90% istraživanja o sindromu sagorevanja (Schaufeli & Buunk, 2003).

Naredna faza, koja se odigrala sredinom 1980-ih godina, bila je empirijskog karaktera (Schaufeli & Buunk, 2003). Ovaj period karakteriše velika rasprostranjenost korišćenja MBI skale za merenje nivoa sindroma sagorevanja, zatim, širenje interesovanja za sagorevanje izvan Sjedinjenih Američkih Država, kao i pomeranje fokusa istraživanja sagorevanja sa pomagačkih profesija na generalno istraživanje sindroma sagorevanja u drugim oblastima rada (Schaufeli & Buunk, 2003). Dok je ranijim istraživanjima nedostajala jaka teorijska osnova, u ovoj fazi se pojavio veći broj sveobuhvatnih konceptualnih okvira, koji su integrisali sindrom sagorevanja u kontekste poznatih psiholoških teorija (Schaufeli & Buunk, 2003). Kako bi se objasnio sindrom sagorevanja korišćene su: psihoanalitička teorija, teorija socijalnog poređenja, teorija socijalne razmene, teorija pravičnosti, socijalna kompetencija i model zahteva-kontrole na poslu (Pines, 2006). Ipak, sindrom sagorevanja se još uvek opisuje kao fenomen u razvoju i u potrazi za korespondirajućom teorijom (Pines, 2006).

Sledeći period istraživanja odigrao se 2000-ih godina, a u ovom radu označićemo ga kao „inflaciju“ istraživanja sindroma sagorevanja. Upravo zbog proširenja tradicionalnog razumevanja i opsega termina sindroma sagorevanja, u ovoj fazi nastaje veliki broj istraživanja u različitim životnim kontekstima (Pines, 2006; Schaufeli et al., 2002; Schaufeli & Buunk, 2003). Prvobitno je koncept proširen na sve vrste profesija i radnih grupa prevazilazeći originalno ograničenje na sektor pomagačkih profesija poput zdravstva, obrazovanja, policije i socijalnog rada (Schaufeli et al., 2002). Zatim su istraživanja pokazala da se sagorevanje doživljava i u odnosima poput braka, studiranja, političkog aktivizma i sporta (Pines, 2006; Schaufeli et al., 2002; Schaufeli & Buunk, 2003). U ovom periodu nastaju i prva istraživanja sindroma sagorevanja kod studenata. Iako mnogi studenti nisu zaposleni u formalnom smislu, njihove studentske aktivnosti mogu se smatrati svojevrsnim poslom. Studenti i studentkinje izvršavaju brojne strukturirane zadatke i obaveze poput redovnog pohađanja časova, pisanja projekata, seminarskih radova i sličnih zadataka usmerenih ka jasnom cilju – polaganju ispita (Friedman, 2014; Kim et al., 2018). Postavlja se pitanje zašto istraživanja sindroma sagorevanja u akademskom kontekstu nisu počela ranije? Prvobitna isključivost u istraživanju sindroma sagorevanja kod uslužnih profesija u velikoj meri proizilazi iz metodoloških ograničenja najrasprostranjenije skale za merenje sindroma sagorevanja – MBI (Schaufeli et al., 2002). Kao što je prethodno pomenuto, ovaj instrument nastao je tokom istraživanja samoprocene profesionalaca iz poslova u kojima su međuljudske interakcije česte, te su i same dimenzije konstrukta sindroma sagorevanja bile prilagođene ovom tipu posla. Uvođenje opšte skale za merenje sindroma sagorevanja (MBI-GS) olakšalo je proučavanje sagorevanja u

različitim oblastima rada nudeći šire definisane dimenzije cinizma, iscrpljenosti i efikasnosti. Psihometrijska istraživanja pokazala su da se trofaktorska struktura sindroma sagorevanja održava u različitim profesijama (Schaufeli et al., 2002). Pored toga, danas postoji 5 verzija skale MBI: Opšti upitnik, Upitnik za pomoćne profesije, Upitnik za medicinsko osoblje, Upitnik za nastavno osoblje, Opšti upitnik za studente (Maslach et al., 2016).

Danas je sindrom sagorevanja dobro poznati konstrukt i široko rasprostranjena akademska tema o kojoj je objavljeno hiljade publikacija i na osnovu koje se organizuju brojne naučne konferencije. Šofeli i saradnici su 2009. godine procenili da je objavljeno preko 6.000 knjiga, disertacija i članaka u časopisima o sindromu sagorevanja (Schaufeli et al., 2009). Možemo samo pretpostaviti koliko se taj broj uvećao danas, 15 godina kasnije. Koncept sindroma sagorevanja je podstakao istraživanja o stresu na radnom mestu, posebno u kontekstu pomoćnih profesija, na koje ranije nije bila usmerena pažnja. U državama sa razvijenim socijalnim osiguranjem poput Švedske i Holandije, sindrom sagorevanja je priznata medicinska dijagnoza (Schaufeli et al., 2009). Takođe, Svetska zdravstvena organizacija uvrstila je sindrom sagorevanja u Međunarodnu klasifikaciju bolesti nedavne 2019. godine (World Health Organization, 2019). Za ovaj fenomen predviđeni su i brojni načini procene, intervencije i rehabilitacije od strane psihologa, savetnika, socijalnih radnika, psihijatara, službi za ljudske resurse. Intervencije se često dele na one fokusirane na individuu (poput individualne psihoterapije, programa jačanja samoeфикаsnosti i lične organizacije) ili na sistem (poput poboljšanja radnih uslova, odnosa u kolektivu i raspodele posla) (Schaufeli et al., 2002, 2009). Na taj način teorijsko izučavanje sindroma sagorevanja podstaklo je razvoj prevencije i tretmana sagorevanja na radnom mestu (Schaufeli et al., 2009).

Paralelno sa ovim akademsko sagorevanje takođe je postalo jedno od značajnih oblasti istraživanja, što nam pokazuje impresivan broj od 848,000 rezultata na Gugl akademiku kada se pretraži pojam *student burnout* (Google Scholar, 2024). Veliki broj istraživanja bavi se merenjem povezanosti akademskog sagorevanja sa drugim varijablama. Tako je ustanovljeno da su varijable poput manjka socijalne podrške (Awang et al., 2014; Dwyer & Cummings, 2001; Kim et al., 2018), prekomerne fakultetske obaveze (Cushman & West, 2006; Kim et al., 2018), manjak samoeфикаsnosti (Mafla et al., 2015), smanjen akademski uspeh (Cadime et al., 2016; Jagodics & Szabó, 2022; Madigan & Curran, 2021; Oyoo et al., 2020; Schaufeli et al., 2002), manjak lične motivacije, loše fizičko zdravlje (Cushman & West, 2006), kao i naknadno sagorevanje u profesionalnom kontekstu (Dahlin et al., 2010; Robins et al., 2018) u pozitivnoj korelaciji sa akademskim sagorevanjem. Implikacije za prevenciju i rehabilitaciju akademskog sagorevanja, jednako kao i kod sindroma sagorevanja, dele se na individualni i sistemski pristup. Individualni oblici podrške odnose se na pohađanje psihoterapije (Robins et al., 2018), kao i na praktikovanje tehnika relaksacije, upravljanja stresom i upravljanja vremenom

(Schaufeli & Buunk, 2003). S druge strane, sistemski oblici predupređivanja akademskog sagorevanja odnose se na integraciju sadržaja posvećenom mentalnom zdravlju u nastavi (Robins et al., 2018), kao i temama poput kontrole stresa, pripreme za ispit, motivacije za učenje (Dwyer & Cummings, 2001) i jačanja mreže podrške među studentima (Awang et al., 2014). Preporučuje se kombinovanje individualnog i sistemskog pristupa u tretmanu akademskog sagorevanja (Schaufeli & Buunk, 2003).

Sindrom sagorevanja je takođe aktuelna naučnoistraživačka tema u domaćoj literaturi. Kao opšti konstrukt u najvećem delu radova ispituje se prevalenca i povezanost sindroma sagorevanja sa drugim varijablama (anksioznost, zadovoljstvo životom i osobine ličnosti) u različitim oblastima rada. Najveći broj istraživanja odnosi se na zdravstvene (Baić, 2017; Bukumirović et al., 2018; Petrov-Kiurski, 2020) i prosvetne radnike (Jovanović et al., 2019; Maćešić Petrović i sar., 2011; Marić et al., 2020; Tasić, 2020; Zuković i Slijepčević, 2022), ali dostupna literatura obuhvata i druge profesije poput sportista (Trifković, 2022), vojnih lica (Vojvodic & Dedic, 2020), rudara (Manić et al., 2017) i roditelja dece sa razvojnim poteškoćama (Petrović et al., 2023). Kada je u pitanju akademsko sagorevanje, prisutne su teme utvrđivanja nivoa sagorevanja kod studenata (Vićentić i sar., 2015), povezanosti akademskog sagorevanja sa konstruktima socijalne podrške (Bekić, 2023), fizičkog zdravlja i mentalnog distresa (Ilić Živojinović, 2014), zastupljenosti akademskog sagorevanja među polovima (Ilic et al., 2021) kao i pregledni radovi (Backovic & Jevtic, 2012; Bekić i Malčić, 2022). Najveći broj istraživanja na temu akademskog sagorevanja uključuje populaciju studenata medicine (Backovic & Jevtic, 2012; Ilic et al., 2021; Ilić Živojinović, 2014; Todorovic et al., 2021).

Skale za merenje akademskog sagorevanja

U dostupnoj literaturi pronalaze se različite konceptualizacije konstrukta akademskog sagorevanja, a samim tim i mnogobrojne skale za njegovo merenje. Iako se akademsko sagorevanje uglavnom procenjuje pomoću skale MBI-SS, tj. Opšteg upitnika za studente (Maroco & Campos, 2012; Maslach et al., 2016), merenje ovog konstrukta na taj način dobilo je nekoliko kritika i predloženi su novi inventari za njegovu procenu (Maroco & Campos, 2012). Na srpski su prevedene i adaptirane opšte skale za merenje sindroma sagorevanja Copenhagen Burnout Inventory (Berat et al., 2016), Maslach Burnout Inventory (Vukmirovic et al., 2020), Maslach Burnout Inventory-Human Services Survey (Matejić et al., 2015), Utrecht Work Engagement Scale (Petrović et al., 2017). U dostupnoj domaćoj literaturi, pronalazimo i skale namenjene specifično sagorevanju studenata - Maslach Burnout Inventory Student Survey (Palanović et al., 2019), Copenhagen Burnout Inventory i Study Burnout Inventory (Todorovic et al., 2021). U nastavku su u Tabeli 1. predstavljeni inventari za procenu

akademskog sagorevanja sa kratkim opisom, dimenzijama konstrukta i primerima pitanja za svaku dimenziju.

Tabela 1

Skale za merenje akademskog sagorevanja

Skala	Opis	Dimenzije	Primeri pitanja
Maslach Burnout Inventory Student Survey (MBI-SS) (Maslach et al., 2016; Schaufeli et al., 2002)	Skala samoprocene doživljenog akademskog sagorevanja. Tri supskale izražene su kroz 15 ajtema u formi sedmostepene likertove skale. Normativni uzorak podeljen je na tri grupe od po 33.3%, pri čemu je donja trećina uzorka s niskim nivoom sagorevanja, zatim sledi prosečan i na kraju visok nivo sagorevanja. Struktura upitnika pokazala se stabilnom u različitim kulturama i zemljama.	Iscrpljenost Cinizam Profesionalna efikasnost	„Osećam se iscrpljeno nakon dana provedenog na fakultetu“ „Sumnjam u značaj svojih studija“ „Tokom časova se osećam samopouzđano da sam sposoban/na u izvršavanju fakultetskih zadataka“
Utrecht Work Engagement Scale for Students (UWES-9S) (Carmona-Halty et al., 2019; Schaufeli et al., 2002)	Skala samoprocene angažovanosti studenata. Ova skala antiteza je sindromu sagorevanja i odnosi se na pozitivne aspekte angažovanja na studijama. Čine je 9 ajtema u formi sedmostepene likertove skale. Otkrivena je visoka interna konzistencija unutar dimenzija, ali i upitnika u celini.	Pokretačka snaga Posvećenost Apsorpcija	„Kada radim zadatke vezane za studije, osećam se energično“ „Moje studije me inspirišu“ „Zanesem se kada učim“.
Burnout Measure (BM) (Enzmann et al., 1998; Pines, 2006)	Opšti upitnik samoprocene sagorevanja bez obzira na radno mesto (odnosi se i na studente, roditelje, političke aktiviste). Odgovori se skupljaju kroz 21 ajtem na sedmostepenoj likertovoj skali.	Fizička Emocionalna Mentalna iscrpljenost	„Umoran/na sam“ „Osećam se beznadežno“ „Osećam se zarobljeno“
Copenhagen Burnout Inventory– Student Survey (CBI-SS)	Sastoji se od 18 ajtema na petostepenoj likertovoj skali. S obzirom na opštost ovog instrumenta, pitanja o sagorevanju u odnosu na klijenta su u novijim verzijama	Lično sagorevanje Profesionalno sagorevanje	„Koliko često se osećaš umorno?“ „Da li te tvoje studije frustriraju?“

(Campos et al., 2013; Kristensen et al., 2005; Maroco & Campos, 2012)	instrumenta zamenjena terminima <i>kolega</i> i <i>predavač</i> . Potvrđena je jaka validnost i relijabilnost ovog instrumenta.	Sagorevanje u odnosu na klijente:	
		• Sagorevanje u odnosu na kolege	„Da li ti je teško da saraduješ sa kolegama?“
		• Sagorevanje u odnosu na predavače	„Da li te frustrira saradnja sa predavačima?“
Oldenburg Burnout Inventory– Student Survey (OLBI-SS)	Sastoji se od 16 ajtema u formi četvorostepene likertove skale. Bazira se na negativno formulisanim tvrdnjama kroz dve dimenzije sindroma sagorevanja. Korelacija između OLBI-SS i MBI upitnika ukazuju na umerenu validnost ovog instrumenta.	Iscrpljenost	„Tokom posla se često osećam emotivno iscrpljeno“
(Campos et al., 2012; Maroco & Campos, 2012)		Isključenost	„Posle određenog vremena, osoba može da prestane da se oseća povezano s ovim tipom rada“
University Demand-Resource Questionnaire (UDRQ)	Upitnik samoprocene o zahtevima i resursima dostupnim na univerzitetskom obrazovanju. Ajtemi su raspoređeni prema šestostepenoj likertovoj skali. Ovaj upitnik u korelaciji je sa MBI skalom.	Zahtevi	„Ima predavača koji nisu fer prema meni“
(Jagodics & Szabó, 2022)		Resursi	„Kada učim za ispite, mogu da pravim sebi raspored“

Zaključak

Cilj ovog rada bio je da se sažmu savremena dostignuća u istraživanju akademskog sagorevanja. Ne postoji konsenzus oko dimenzija koje čine sindrom sagorevanja kod studenata, a njegova definicija zavisi od teorijske opredeljenosti autora. Predstavljene su različiti načini definisanja sindroma sagorevanja, kao stanja, zatim, kao procesa, te kao sinteze navedena dva. Ipak, opštu definiciju izvodimo iz radova pionirke ove oblasti, Kristine Maslač, koja navodi osećaj iscrpljenosti, cinizma i manjka efikasnosti u sprovođenju fakultetskih zadataka kao njegove osnovne karakteristike (Maslach et al., 2016). Nakon toga prikazali smo istorijski tok istraživanja ovog fenomena, od samog otkrića sindroma sagorevanja do njegove današnje opšte prihvaćenosti u stručno-naučnoj literaturi. U početnoj fazi istraživanja sindrom sagorevanja se vezivao isključivo za pomagačke profesije (medicinske radnike, nastavno osoblje i policajce), dok se vremenom nije ustanovilo da se sagorevanje može dogoditi u brojnim drugim oblastima života (partnerski odnosi, sport i studiranje) (Schaufeli

& Buunk, 2003). Potom su navedene skale korišćene za merenje akademskog sagorevanja, pri čemu je u najvećoj upotrebi skala MBI-SS, tj. Opšti upitnik za studente Kristine Maslač i saradnika (Maslach et al., 2016).

Iako su prikazani rezultati omogućili potpunije sagledavanje tematike vezane za istorijski razvoj sindroma sagorevanja kod studenata, brojna druga pitanja su se otvorila tokom istraživanja. Naime, nije jasno u kom smeru se kreće prihvaćenost ovog fenomena u naučno-istraživačkoj zajednici – hoćemo li u budućnosti videti pojam sindroma sagorevanja kod studenata u DSM (Dijagnostički i statistički priručnik za mentalne poremećaje) i ICD (Međunarodna klasifikacija bolesti) priručnicima? Vidi li se na naučno-istraživačkom horizontu napuštanje negativne formulacije *akademskog sagorevanja* i prelaz na njegovu pozitivnu verziju *studentske angažovanosti*? Šta istraživanja kažu o konkretnim oblicima pedagoške prevencije razvoja, te koji su to načini pedagoškog tretmana posledica sindroma sagorevanja kod studenata? Bez obzira na teorijski karakter ovog istraživanja, nadamo se da njegovi dometi idu i dalje od toga. Ovaj pregled literature može se koristiti u savremenoj analizi i kontekstualizaciji sindroma sagorevanja studenata, zatim u narednim empirijskim istraživanjima akademskog sagorevanja, kao i u, što je možda najvažnije, usmeravanju prakse u pravcu povećane brige o mentalnom zdravlju studenata.

Reference

- Alarcon, G. M., Edwards, J. M., & Menke, L. E. (2011). Student Burnout and Engagement: A Test of the Conservation of Resources Theory. *The Journal of Psychology, 145*(3), 211–227. <https://doi.org/10.1080/00223980.2011.555432>
- Awang, M. M., Kutty, F. M., & Ahmad, A. R. (2014). Perceived Social Support and Well Being: First-Year Student Experience in University. *International Education Studies, 7*(13), p261. <https://doi.org/10.5539/ies.v7n13p261>
- Backovic, D., & Jevtic, M. (2012). Burnout syndrom as a mental health problem among medical students. *Medicinski Pregled, 65*(3–4), 129–132. <https://doi.org/10.2298/MPNS1204129B>
- Baić, V. (2017). Sindrom sagorevanja radnika zaposlenih u Gradskom zavodu za hitnu medicinsku pomoć. *Naučni Časopis Urgentne Medicine, 23*(2), 71–78.
- Bakker, A. B., Demerouti, E., & Sanz-Vergel, A. I. (2014). Burnout and Work Engagement: The JD–R Approach. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 1*(1), 389–411. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-031413-091235>
- Bekić, S. (2023). *Socijalna podrška kao korelat sindroma sagorevanja kod studenata tokom pandemije Kovid-19* [Neobjavljeni master rad]. Univerzitet u Novom Sadu.
- Bekić, S., & Malčić, B. (2022). Pandemija Korona virusa i sindrom sagorevanja kod studenata. *Pedagoška Stvarnost, 68*(1), 97–110. <https://doi.org/10.19090/ps.2022.1.97-110>
- Berat, N., Jelić, D., & Popov, B. (2016). Serbian version of the Work burnout scale from the Copenhagen burnout inventory: Adaptation and psychometric properties. *Primenjena Psihologija, 9*(2), 177. <https://doi.org/10.19090/pp.2016.2.177-198>
- Bukumirović, A., Totić-Poznanović, S., Marković-Denić, L., Bukumirić, Z., Vlačić, A., Radak, V., Lasica, R., & Šijački, A. (2018). Burnout syndrome at work by doctors employed at Emergency Center of Clinical center of Serbia. *Hospital Pharmacology - International Multidisciplinary Journal, 5*(2), 647–653. <https://doi.org/10.5937/hpimj1802647B>
- Čabarkapa, M. (2009). Sindrom izgaranja na poslu kod nastavnika. *Nastava i Vaspitanje, 58*(2), 268–286.
- Cadime, I., Pinto, A. M., Lima, S., Rego, S., Pereira, J., & Ribeiro, I. (2016). Well-being and academic achievement in secondary school pupils: The unique effects of burnout and engagement. *Journal of Adolescence, 53*(1), 169–179. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.10.003>
- Campos, J. A. D. B., Carlotto, M. S., & Marôco, J. (2012). Oldenburg Burnout Inventory - student version: Cultural adaptation and validation into Portuguese. *Psicologia: Reflexão e Crítica, 25*(4), 709–718. <https://doi.org/10.1590/S0102-79722012000400010>

- Campos, J. A. D. B., Carlotto, M. S., & Marôco, J. (2013). Copenhagen Burnout Inventory - student version: Adaptation and transcultural validation for Portugal and Brazil. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 26(1), 87–97. <https://doi.org/10.1590/S0102-79722013000100010>
- Čarapina, I., & Ševo, J. (2017). Odnos socijalne podrške i sagorijevanja studenata. *Školski Vjesnik: Časopis Za Pedagogijsku Teoriju i Praksu*, 66(1), 9–25.
- Carmona-Halty, M. A., Schaufeli, W. B., & Salanova, M. (2019). The Utrecht Work Engagement Scale for Students (UWES–9S): Factorial Validity, Reliability, and Measurement Invariance in a Chilean Sample of Undergraduate University Students. *Frontiers in Psychology*, 10, 1017. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01017>
- Cushman, S., & West, R. (2006). Precursors to College Student Burnout: Developing a Typology of Understanding. *Qualitative Research Reports in Communication*, 7(1), 23–31. <https://doi.org/10.1080/17459430600964638>
- Dahlin, M., Fjell, J., & Runeson, B. (2010). Factors at medical school and work related to exhaustion among physicians in their first postgraduate year. *Nordic Journal of Psychiatry*, 64(6), 402–408. <https://doi.org/10.3109/08039481003759219>
- Dwyer, A. L., & Cummings, A. L. (2001). Stress, Self-Efficacy, Social Support, and Coping Strategies in University Students. *Canadian Journal of Counselling*, 35(3), 208–220.
- Dyrbye, L. N., Thomas, M. R., Harper, W., Massie, F. S., Power, D. V., Eacker, A., Szydlo, D. W., Novotny, P. J., Sloan, J. A., & Shanafelt, T. D. (2009). The learning environment and medical student burnout: A multicentre study. *Medical Education*, 43(3), 274–282. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.2008.03282.x>
- Enzmann, D., Schaufeli, W. B., Janssen, P., & Rozeman, A. (1998). Dimensionality and validity of the Burnout Measure. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 71(4), 331–351. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8325.1998.tb00680.x>
- Friedman, G. (2014). *Student Stress, Burnout and Engagement* [Master Thesis]. University of the Witwatersrand.
- Google Scholar. (2024). *Search results for “Student Burnout”*. [dataset]. https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&as_vis=1&q=student+burnout&btnG=
- Hobfoll, S. E. (1989). Conservation of Resources: A New Attempt at Conceptualizing Stress. *American Psychologist*, 44(3), 513–5224.
- Hobfoll, S. E. (2001). The Influence of Culture, Community, and the Nested-Self in the Stress Process: Advancing Conservation of Resources Theory. *Applied Psychology: An International Review*, 50(3), 337–421.

- Ilic, I., Zivanovic Macuzic, I., Kocic, S., & Ilic, M. (2021). High risk of burnout in medical students in Serbia, by gender: A cross-sectional study. *PLOS ONE*, *16*(8), e0256446. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256446>
- Ilić Živojinović, J. (2014). *Analiza povezanosti socio-ekoloških faktora i akademskog stresa sa mentalnim zdravljem studenata* [Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu]. <https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/2451/Disertacija.pdf?sequence=6>
- Ilijaš Herceg, H. (2023). *Psihološki distres i rizik za razvoj sindroma sagorijevanja kod redovitih studenata koji rade* [Diplomski rad]. Sveučilište u Zagrebu.
- Jagodics, B., & Szabó, É. (2022). Student Burnout in Higher Education: A Demand-Resource Model Approach. *Trends in Psychology*, *31*(4), 757–776. <https://doi.org/10.1007/s43076-021-00137-4>
- Jovanović, V., Karić, J., Hinić, D., Stojanović, G., Džamonja-Ignjatović, T., & Mihajlović, G. (2019). Burnout syndrome in special education teachers working with children with developmental disorders. *Engrami*, *41*(2), 21–33. <https://doi.org/10.5937/engrami1902021J>
- Kim, B., Jee, S., Lee, J., An, S., & Lee, S. M. (2018). Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach. *Stress and Health*, *34*(1), 127–134. <https://doi.org/10.1002/smi.2771>
- Kristensen, T. S., Borritz, M., Villadsen, E., & Christensen, K. B. (2005). The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout. *Work & Stress*, *19*(3), 192–207. <https://doi.org/10.1080/02678370500297720>
- Maćešić Petrović, D., Kovačević, J., Japundža Milisavljević, M., & Đurić Zdravković, A. (2011). Sindrom profesionalnog sagorevanja različitih profesija u obrazovnom procesu. *Pedagogija*, *LXVI*(1), 29–35.
- Madigan, D. J., & Curran, T. (2021). Does Burnout Affect Academic Achievement? A Meta-Analysis of over 100,000 Students. *Educational Psychology Review*, *33*(2), 387–405. <https://doi.org/10.1007/s10648-020-09533-1>
- Mafla, A. C., Villa-Torres, L., Polychronopoulou, A., Polanco, H., Moreno-Juvinao, V., Parra-Galvis, D., Durán, C., Villalobos, M. J., & Divaris, K. (2015). Burnout prevalence and correlates amongst Colombian dental students: The STRESSCODE study. *European Journal of Dental Education*, *19*(4), 242–250. <https://doi.org/10.1111/eje.12128>
- Manić, S., Janjić, V., Dejanovic, S. D., Aleksic, A., Aleksic, Z., Jaredic, B., & Krkic, M. (2017). Burnout, Depression and Proactive Coping in Underground Coal Miners in Serbia—Pilot Project. *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research*, *18*(1), 45–52. <https://doi.org/10.1515/sjecr-2016-0061>

- Marić, N., Maksimović, N., & Bulat, P. (2020). The burnout syndrome of educational workers. *Medicinski Podmladak*, 71(2), 8–13. <https://doi.org/10.5937/mp71-25838>
- Maroco, J., & Campos, J. A. D. B. (2012). Defining the Student Burnout Construct: A Structural Analysis from Three Burnout Inventories. *Psychological Reports*, 111(3), 814–830. <https://doi.org/10.2466/14.10.20.PRO.111.6.814-830>
- Maslach, C., Jackson, S. E., & Leiter, M. P. (2016). *Maslach Burnout Inventory Manual (Fourth Edition)*.
- Matejić, B., Milenović, M., Kisić Tepavčević, D., Simić, D., Pekmezović, T., & Worley, J. A. (2015). Psychometric Properties of the Serbian Version of the Maslach Burnout Inventory-Human Services Survey: A Validation Study among Anesthesiologists from Belgrade Teaching Hospitals. *The Scientific World Journal*, 2015, 1–8. <https://doi.org/10.1155/2015/903597>
- Merhi, R., Sánchez-Elvira Paniagua, Á., & Palací Descals, F. J. (2018). The Role of Psychological Strengths, Coping Strategies and Well-Being in the Prediction of Academic Engagement and Burnout in First-Year University Students. *Acción Psicológica*, 15(2), 51–68. <https://doi.org/10.5944/ap.15.2.21831>
- Mudronja, A. (2019). *Sindrom sagorijevanja na radu (burnout sindrom) kod edukacijskih rehabilitatora* [Neobjavljeni master rad]. Sveučilište u Zagrebu.
- Oyoo, S., Mwaura, P., Kinai, T., & Mutua, J. (2020). Academic Burnout and Academic Achievement among Secondary School Students in Kenya. *Education Research International*, 2020, 1–6. <https://doi.org/10.1155/2020/5347828>
- Palanović, A., Ružojčić, M., Zupančić, N., Galić, Z., Boštjančić, E., & Jelić, D. (2019). A validation of the Maslach Burnout Inventory Student Survey in three transitional countries. *Savremeni Trendovi u Psihologiji*. <https://www.croris.hr/crosbi/publikacija/prilog-skup/700762>
- Petrović, I. B., Vukelić, M., & Čizmić, S. (2017). Work Engagement in Serbia: Psychometric Properties of the Serbian Version of the Utrecht Work Engagement Scale (UWES). *Frontiers in Psychology*, 8, 1799. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01799>
- Petrović, J., Zorić, J., & Petrović-Lazić, M. (2023). The relationship of sensory processing of children with developmental dysphasia with burnout and self-esteem of parents. *Specijalna Edukacija i Rehabilitacija*, 22(3), 221–242. <https://doi.org/10.5937/specedreh22-38815>
- Petrov-Kiurski, M. (2020). Incidence of professional stress and burnout syndrome in general physicians. *Opsta Medicina*, 26(1–2), 1–12. <https://doi.org/10.5937/opmed2002001P>
- Pines, A. M. (2006). Stress and burnout: A relational perspective. In *Relational perspectives in organizational studies: A research companion* (pp. 95–111).

- Popov, B., Miljanović, M., Stojaković, M., i Matanović, J. (2013). Izvori stresa na radu, distres i izgaranje: Uloga strategija prevladavanja. *Primenjena Psihologija*, 6(4), 355–370. <https://doi.org/10.19090/pp.2013.4.355-370>
- Robins, T. G., Roberts, R. M., & Sarris, A. (2018). The role of student burnout in predicting future burnout: Exploring the transition from university to the workplace. *Higher Education Research & Development*, 37(1), 115–130. <https://doi.org/10.1080/07294360.2017.1344827>
- Schaufeli, W. B. (2012). Work Engagement. What do We Know and Where Do We Go? *Romanian Journal of Applied Psychology*, 14(1), 3–10.
- Schaufeli, W. B., & Buunk, B. P. (2003). Burnout: An Overview of 25 Years of Research and Theorizing. In *The Handbook of Work & Health Psychology* (2nd ed., pp. 383–425). John Wiley & Sons, Ltd. <https://www.al-edu.com/wp-content/uploads/2014/05/Handbook-of-Work-and-Health-Psychology-2Ed-2003.pdf#page=392>
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P., & Maslach, C. (2009). Burnout: 35 years of research and practice. *Career Development International*, 14(3), 204–220. <https://doi.org/10.1108/13620430910966406>
- Schaufeli, W. B., Martínez, I. M., Pinto, A. M., Salanova, M., & Bakker, A. B. (2002). Burnout and Engagement in University Students: A Cross-National Study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464–481. <https://doi.org/10.1177/0022022102033005003>
- Tasić, R. (2020). *Ispitivanje sindroma sagorevanja na poslu kod medicinskih sestara vaspitača u predškolskim ustanovama u Beogradu* [Neobjavljena doktorska disertacija]. Univerzitet u Beogradu. https://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/id/76021/Disertacija_11397.pdf
- Todorovic, J., Terzic-Supic, Z., Divjak, J., Stamenkovic, Z., Mandic-Rajcevic, S., Kocic, S., Ukropina, S., Markovic, R., Radulovic, O., Arnaut, A., Piperac, P., Mirkovic, M., & Nestic, D. (2021). Validation of the *Study Burnout Inventory* and the *Copenhagen Burnout Inventory* for the use among medical students. *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, 34(6), 737–745. <https://doi.org/10.13075/ijomeh.1896.01726>
- Trifković, N. (2022). Burnout syndrome in athletes. *Sport - Nauka i Praksa*, 12(2), 89–94. <https://doi.org/10.5937/snp12-2-41801>
- Vićentić, S., Latas, M., Barišić, J., Matić, M., Pantović Stefanović, M., Jovanović, A., i Milovanović, S. (2015). Sindrom sagorevanja kod studenata medicine u Srbiji—Predkliničke i kliničke razlike. *Engrami*, 37(1), 5–15.

- Vojvodic, A. R., & Dedic, G. (2020). Correlation Between Burnout Syndrome and Anxiety in Military Personnel. *Serbian Journal of Experimental and Clinical Research*, 21(1), 59–65. <https://doi.org/10.2478/sjecr-2018-0004>
- Vrcelj, S., Zovko, A., & Vukobratović, J. (2017). Uloga pedagoga u prevenciji sindroma sagorijevanja učitelja i odgajatelja. *Zbornik Odseka Za Pedagogiju*, 26, 7–29. <https://doi.org/10.19090/zop.2017.26.7-29>
- Vukmirovic, M., Rajovic, N., Pavlovic, V., Masic, S., Mirkovic, M., Tasic, R., Randjelovic, S., Mostic, D., Velickovic, I., Nestorovic, E., Milcanovic, P., Stanisavljevic, D., & Milic, N. (2020). The Burnout Syndrome in Medical Academia: Psychometric Properties of the Serbian Version of the Maslach Burnout Inventory—Educators Survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(16), 5658. <https://doi.org/10.3390/ijerph17165658>
- World Health Organization. (2019). *Burn-out an “occupational phenomenon”*: International Classification of Diseases. <https://www.who.int/news/item/28-05-2019-burn-out-an-occupational-phenomenon-international-classification-of-diseases>
- Yang, H.-J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan’s technical–vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24(3), 283–301. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2003.12.001>
- Zuković, S., i Slijepčević, S. (2022). Funkcionisanje škola u uslovima pandemije iz perspektive pedagoga. *Obrazovanje u Osnovnoj Školi u Vreme Pandemije*, 42–52. <https://degames.uniri.hr/wp-content/uploads/2022/07/Obrazovanje-u-osnovnoj-skoli-u-vreme-pandemije-elektronsko-izdanje.pdf#page=42>

Primljeno: 26. 06. 2024.

Prihvaćeno za objavljivanje: 05. 07. 2024.

Academic Burnout – a Historical Perspective

Simona Bekić

Department of Pedagogy, Faculty of Philosophy, University of Novi Sad, Serbia

ABSTRACT

Professional and student burnout are well-known phenomena in contemporary scientific circles. Thousands of books, dissertations and articles indicate how important this topic is, both in Serbia and worldwide. The conceptualization of the burnout syndrome has changed drastically since it was first coined 50 years ago. Today, it encompasses the entire spectrum of social groups and relationships outside the context of helping professions – athletes, activists, spouses and students can all go through burnout. Due to the lack of literature summarizing the knowledge of this area, the aim of this paper is to provide an overview of the historical context of the development of student burnout. In order to achieve this goal, the concepts of burnout syndrome and academic burnout were defined. Also, the historical development of research on these two constructs is presented in this paper, as well as the instruments used over the years to measure burnout among students. At the end of the paper, we present the direction of research that should be taken in order to improve both theoretical and practical action when it comes to burnout syndrome among students.

Keywords: academic burnout, students, burnout syndrome, higher education